

Slaaf

Cas Barendregt*

Slaaf (RO Theater, 2012) is een theatervoorstelling over verslaving, gespeeld door een ervaringsdeskundige acteur, op een tekst van de eveneens ervaringsdeskundige theatermaker/schrijver Oscar van Woensel. Dat wekt verwachtingen. Jack Wouterse is een grote man met fors overgewicht. Hij komt op in een decor met in de ene hoek een tafeltje en een stoel en de andere hoek schalen vol voedsel. Op de witte achterwand zijn zwarte spoken, demonen en monsters getekend. Wouterse groet zijn ouders die op kleine foto's aan de muur hangen. Hij hangt zijn jas op, doet een enkelband met ketting om en haalt uit zijn aktetas een pistool dat hij zorgvuldig op tafel legt. Eenmaal geïnstalleerd achter zijn tafel, lijkt hij even op een kind. Hij wil aan zijn ouders het volledige verhaal opbiechten, om daarna een kogel door zijn kop te rammen.

De monoloog *Slaaf* bevat tal van herkenningspunten die verslaafden over hun destructieve haat-liefdeverhouding met het object van verslaving kunnen vertel-

len. Zo verklaart Wouterse zijn liefde voor een insalata Caprese - met Camone-tomaatjes uit Sardinië en buffelmoza-rella geconserveerd in wei - op dezelfde manier waarop ik ooit een verslaafde cocaïnegebruiker hoorde spreken over supermooie rocks gerookt in een waterpijp met rum en aangestoken met een flambo. Maar Wouterse verhaalt ook van zijn grenzeloze gulzigheid, van binge-sessies met gefrituurde snacks. De voorstelling speelt zich af in het domein van controleverlies, wanhoop en zelfhaat. Daar komt ook de kracht van een goede theatertekst tot uiting. In de overdrijving, barokke beschrijvingen en poëtische beelden zijn de worsteling, het verdriet en de schaamte beter voelbaar dan in de alledaagse tekst van de behandelkamer die Wouterse ook laat horen. Het lijkt of Wouterse meer affiniteit heeft met zijn demonen dan met zijn dokters. Overigens blijft de hele voorstelling onduidelijk wanneer Wouterse zichzelf speelt en wanneer een personage. Die keuze versterkt bij de kijker de identificatie met (de) *Slaaf*.

De avonturen van *Slaaf* voeren ons naar de krochten van de verslaafde ziel. Hier regeert het monster dat verslaving heet,

* Drs. C. Barendregt is senior onderzoeker en beleidsadviseur bij het IVO Instituut voor Onderzoek naar Leefwijzen en Verslaving te Rotterdam. E-mail: barendregt@ivo.nl.

met de onderliggende de vraag: hoe kan ik leven? Maar ook de uitvluchten in de trant van: wat ik doe is erg, maar wat anderen doen is verschrikkelijk.

We krijgen tevens een kijkje in de behandelkamer vanuit cliëntperspectief. He-laas, met de zorgprofessionals loopt het slecht af. De een wordt met zijn hoofd door het glazen tafelblad geslagen, de ander zijgt ter aarde na een messteek in de borst. Ik ben bang dat in de hoofden van cliënten al veel professionals zijn gesneefd. Waar komt die woede vandaan? Wouterse en Van Woensel suggereren dat ze slachtoffer zijn van incest. Maar ze suggereren ook dat ze van slachtoffer tot dader zijn geworden. En stellen daarmee onze empathie op de proef. Nee, geen eenvoudige antwoorden bij *Slaaf*. En dat is precies wat het een sterke voorstelling maakt, biopsychosocioverklaringen zijn nooit toereikend om het drama te bevatten. Het gaat

in *Slaaf* om de worsteling en de woede, om de hunkering en de haat. Het licht aan het einde van de tunnel is een Taurus 9 mm-pistool.

Toch is er meer, want door de tekst zijn allerlei verwijzingen verweven naar de meditatiepraktijk waarin trek niet wordt bevochten maar wordt waargenomen en ervaren. Een staat van zijn waarin niet meer wordt geleden aan het lijden. Maar ook hier blijft het ambivalent; ergens tussen overgave en sarcasme. We komen niet te weten of zenmeditatie of mindfulness de sleutel was waarmee de horrorkelder van binnenuit kon worden geopend of dat ook die poging mislukte. De voorstelling loopt gelukkig goed af. Dat wil zeggen, Wouterse verdwijnt in de coulissen en komt met een grote glimlach weer op om het applaus in ontvangst te nemen. De opluchting in het publiek is voelbaar.